

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ**

Г.М. ШИКІТКА , Л.В. МАЛЯР

**«Сучасні заклади дошкільної освіти в Україні і за рубежом»
Методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи**

Ужгород 2023

УДК 37.08(477+4)+371(477+4)(016)
Ш-57

Шикітка Г.М., Маляр Л.В., Сучасні заклади дошкільної освіти в Україні і за рубежом: методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи. Ужгород. ДВНЗ «УжНУ», 2023. 21 с.

Методичні рекомендації розроблені відповідно до вимог освітньо-професійної програми «**Дошкільна освіта**» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (галузь знань **01 – Освіта/Педагогіка**, спеціальність **012 – Дошкільна освіта**).

Рецензент:

Попадич О.О., доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи, ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Рекомендовано до друку:
науково-методичною комісією факультету суспільних наук ДВНЗ
«Ужгородський національний університет»
(протокол №8 від 29. 06. 2023 р.)

© Шикітка Г.М., Маляр Л.В.
© Ужгородський національний університет, 2023

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Тема 1. Дошкільна освіта як складова ланка в системі національної освіти

Тема 2. Характеристика системи дошкільної освіти України

Тема 3. Нормативно-правове регулювання дошкільної освіти в Україні

Тема 4. Типи закладів дошкільної освіти України

Тема 5. Структура підготовки фахівців з дошкільної освіти в Україні

Тема 6. Державні освітні програми виховання і навчання дітей у закладах дошкільної освіти України

Тема 7. Педагогічні інновації в системі дошкільної освіти

Тема 8. Характеристика сучасних закладів дошкільної освіти країн Європи

Тема 9. Особливості функціонування сучасних закладів дошкільної освіти провідних зарубіжних країн

Тема 10. Міжнародна співпраця у галузі дошкільної освіти

Тема 11. Основні тенденції розвитку систем дошкільної освіти у педагогічній практиці

**ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Метою вивчення навчальної дисципліни «Сучасні заклади дошкільної освіти в Україні і за рубежом» є ознайомлення студентів із системою дошкільної освіти України та країн зарубіжжя, а також оволодіння майбутніми педагогами систематизованими знаннями, уміннями і навичками роботи в сучасних закладах дошкільної освіти.

Навчальна дисципліна «Сучасні заклади дошкільної освіти в Україні і за рубежом» є одним із професійно-орієнтованих курсів освітньої програми «Дошкільна освіта» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та займає провідне місце в циклі навчальних дисциплін професійної підготовки.

Завдання курсу:

- актуалізувати, поглибити, засвоїти психолого-педагогічні знання та формувати у студентів – майбутніх фахівців – практичні навички їх застосовувати у майбутній професійній педагогічній діяльності;
- розкрити сутність та складові ланки дошкільної освіти в системі національної освіти України;
- формувати здатність здобувачів освіти критично осмислювати концептуальні засади, цілі, завдання, принципи функціонування дошкільної освіти в Україні та за рубежом;
- сприяти формуванню у майбутніх педагогів фахового розуміння педагогічних особливостей роботи в сучасних закладах дошкільної освіти України та опануванню ними методикою підготовки та проведення різних форм організації занять у сучасних закладах дошкільної освіти в Україні;
- ознайомити студентів із сучасними підходами до організації педагогічного процесу у дошкільних закладах зарубіжжя.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати і уміти:**

- правові та нормативні основи функціонування системи дошкільної освіти України;
- сучасні концепції, завдання, зміст, методи, організаційні форми і засоби навчання в галузі дошкільної освіти в Україні та за рубежом;
- продуктивно та нестандартно організовувати освітній процес з метою забезпечення реалізації вимог Базового компонента дошкільної освіти;
- удосконалювати професійну діяльність на основі систематичного впровадження сучасних навчальних технологій в системі дошкільної освіти;
- взаємодіяти з різними соціальними інституціями для реалізації полікультурних ідей в дошкільній освіті;
- ефективно комунікувати в полікультурному освітньому середовищі;
- на основі сучасних комунікаційних підходів ефективно організовувати спілкування і партнерство з батьками, колегами, іншими фахівцями з метою формування сприятливого освітнього середовища;
- визначати мету навчання і виховання дітей, планувати форми та зміст

роботи, цілеспрямовано добирати методи і прийоми організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти та передбачати результати педагогічного впливу;

- уміти планувати освітній процес з урахуванням вікових індивідуальних, етнічних особливостей і можливостей дітей раннього і дошкільного віку та специфіки розвитку дітей з особливими потребами; добирати відповідно до особливостей розвитку кожної дитини необхідний методичний супровід та складати прогнози щодо його ефективності;

- вміти здійснювати відбір навчально-методичних розробок у галузі дошкільної та інклюзивної освіти, та вміло адаптувати їх до рівня розвитку дошкільників в освітньому процесі закладів дошкільної освіти (ЗДО) різного типу;

- самостійно опрацьовувати різні види джерел (навчальну та навчально-методичну літературу), критично її аналізувати і використовувати в педагогічній практиці та під час підготовки до занять.

Тема 1. Дошкільна освіта як складова ланка в системі національної освіти

Питання для обговорення

1. Поняття «дошкільна освіта» та «система дошкільної освіти».
2. Принципи дошкільної освіти в Україні.
Завдання дошкільної освіти в Україні.
Базовий компонент дошкільної освіти.
Основні механізми розвитку дошкільної освіти.

Завдання для самостійної та індивідуальної роботи:

1. Визначте завдання дошкільної освіти в Україні на сучасному етапі. Що входить у завдання дошкільної освіти України?
2. Охарактеризуйте принципи дошкільної освіти в Україні.
3. Опрацюйте Базовий компонент дошкільної освіти та визначте, яка модель дошкільної освіти покладена в основу Базового компонента.
4. Охарактеризуйте подібність підходів, принципів, провідних видів діяльності, що забезпечують розвиток дитини у системі дошкільної та початкової освіти.
5. Проаналізуйте освітні лінії Базового компонента дошкільної освіти та визначте, які ключові компетентності формуються у дитини дошкільного віку в різних видах діяльності за даними освітніми напрямами?
6. Опрацюйте Концепцію розвитку дошкільної освіти в Україні та визначте стратегію змін.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Борисова З. Н. Теорія і практика дошкільної освіти в Україні / заг. ред. Беленька Г.В., Машовець М. А.; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, Пед. ін-т. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 230 с.
3. Закон України «Про Освіту» №2145-IV від 05.09.2017.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
4. Закон України «Про дошкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
5. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. 3-є видання, виправлене. Київ, 2015, 448 с.

Тема 2. Характеристика системи дошкільної освіти України

Питання для обговорення

2. Базові етапи становлення особистості дитини.
3. Заклади дошкільної освіти незалежно від підпорядкування, типів і форми власності.
4. Наукові і методичні установи.

5. Органи управління освітою.
6. Освіта та виховання у родині та в сім'ї.

Завдання для самостійної та індивідуальної роботи:

1. Порівняйте базові етапи становлення особистості дитини. Відповідь подайте у вигляді таблиці.
2. На конкретному прикладі проведіть аналіз особливостей роботи закладу дошкільної освіти за видом підпорядкування, типом і формою власності та з'ясуйте вплив форми власності на функціонування закладу дошкільної освіти.
3. Назвіть органи управління освітою, які визначають особливості роботи закладу дошкільної освіти на державному, регіональному та місцевому рівнях.
4. Які практичні рекомендації Ви могли б надати органам державного управління та органам місцевого самоврядування України у сфері дошкільної освіти?
5. Визначте фактори, що найбільше впливають на освіту та виховання у родині та в сім'ї.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Борисова З.Н. Теорія і практика дошкільної освіти в Україні / З. Н. Борисова та ін.; заг. ред. Беленька Г.В., Машовець М. А]; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, Пед. ін-т. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 230 с.
3. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В.О.Огнев'юк ; авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна, О.М. Половіна [та ін.] ; наук. ред. Г.В. Беленька ; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 440 с.
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. К. : Академвидав, 2012. 89 с.
5. Методичні рекомендації до Програми виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина». 3-є вид., доопр. та доп. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. 400 с.

Тема 3. Нормативно-правове регулювання дошкільної освіти в Україні

Питання для обговорення

1. Основні завдання нормативно-правового регулювання дошкільної освіти в Україні.
2. Закон України «Про дошкільну освіту».
3. Закон України «Про освіту».
4. Державна політика у сфері дошкільної освіти.

Завдання для самостійної та індивідуальної роботи:

1. Зробіть комплексний аналіз основних законодавчих актів України про дошкільну освіту. Наведіть конкретні положення, які потребують модернізації на сучасному етапі.

2. Проаналізуйте Закон України «Про дошкільну освіту» та визначте, які форми здобуття дітьми дошкільної освіти надаються у сучасних умовах.

3. Які рекомендації Ви можете запропонувати до Закону України «Про освіту», «Про дошкільну освіту»? Обґрунтуйте сутність правки запропонованої зміни.

4. Дослідіть проблему висвітлення у науковій літературі нормативно-правового забезпечення вітчизняної дошкільної освіти.

5. Проаналізуйте основні напрями державної політики у сфері дошкільної освіти. Визначте чинники, що впливають на прийняття змін до законів «Про освіту» і «Про дошкільну освіту».

6. Сформуйте таблицю внесених змін до Закону України «Про освіту» і «Про дошкільну освіту» у хронологічному порядку у такому виді:

№	Рік прийняття зміни	Сутність зміни до закону

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України. URL:

https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

2. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В.О. Сухомлинського. URL: <http://www.dnpb.gov.ua>

3. Закон України «Про Освіту» №2145-IV від 05.09.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

4. Закон України «Про дошкільну освіту». URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>

5. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. : із змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
і науки України від 14.08.2013 р. № 1176. URL:

http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/36816/

6. Міністерство освіти і науки України. Офіційний сайт. URL : <http://www.mon.gov.ua/>

7. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL : <http://www.nbuv.gov.ua>

Тема 4. Типи закладів дошкільної освіти України

Питання для обговорення

1. Повноваження дошкільного навчального закладу.

2. Типи закладів дошкільної освіти (ЗДО) та їх характеристика.

3. Заклад дошкільної освіти (ясла-садок). Заклад дошкільної освіти (дитячий садок).

4. Заклад дошкільної освіти (будинок дитини). Заклад дошкільної освіти (дитячий будинок). Заклад дошкільної освіти (центр розвитку дитини).

5. Статус ЗДО, заснованого на різних формах власності.

6. Значення та зміст Положення про дошкільний навчальний заклад та Статут ЗДО.

Завдання для самостійної та індивідуальної роботи:

1. Порівняйте типи закладів дошкільної освіти за обраними критеріями та подайте їх характеристику у формі таблиці. Вкажіть спільні та відмінні ознаки.

2. На конкретному прикладі проаналізуйте значення та зміст Статуту закладу дошкільної освіти.

3. На конкретному прикладі визначте повноваження дошкільного навчального закладу.

4. Які рекомендації Ви можете запропонувати щодо застосування різних форм дошкільної освіти?

5. Охарактеризуйте заклади дошкільної освіти ясла-садок, дитячий садок, будинок дитини, дитячий будинок, центр розвитку дитини. Визначте спільні та відмінні особливості їх роботи.

6. Проаналізуйте статус, завдання та особливості діяльності дитячих будинків.

Література:

1. Борисова З. Н. Теорія і практика дошкільної освіти в Україні / Борисова З. Н. та ін.; заг. ред. Беленька Г.В., Машовець М. А]; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, Пед. ін-т. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. С. 230

2. Гайдай І. В. Термінологічний словник для студентів спеціальностей «Початкова освіта», «Дошкільна освіта» / І. В. Гайдай; М-во освіти і науки України, Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. Черкаси: Вид. від. ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2015. 191 с.

3. Закон України «Про Освіту» №2145-IV від 05.09.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

4. Закон України «Про дошкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>

5. Інструктивно-методичні рекомендації «Про організацію освітньої роботи в дошкільних навчальних закладах у 2017/2018 навчальному році». Додаток до листа МОН України від 13.06.2017 №1/9-322. URL: <http://don.kievcity.gov.ua/content/golovna-test.html>

6. Кен Робінсон, Лу Ароніка. Школа майбутнього. Революція у вашій школі, що назавжди змінить освіту / переклад з англ. Г. Лелів. Львів : Літопис, 2016. 258 с.

7. Карасьова К.В., Піроженко Т.О. Ігровий простір дитини. Київ : Шк. світ, 2011. 128 с. (Бібліотека «Шкільного світу»).

8. Козак Л. Сучасна дошкільна освіта: європейський досвід розвитку. Освітологічний дискурс. 2017. № 3-4. С. 235–251.

Тема 5. Структура підготовки фахівців з дошкільної освіти в Україні

Питання для обговорення

1. Професійні та особистісні вимоги до педагогічних працівників сучасних закладів дошкільної освіти.
2. Визначальні складові частини педагогічної компетентності працівників дошкільної освіти.
3. Характеристика педагогічної компетентності працівників дошкільної освіти.

Завдання для самостійної та індивідуальної роботи:

1. Визначте професійні вимоги до педагогічних працівників сучасних закладів дошкільної освіти.
2. Проаналізуйте особистісні вимоги до педагогічних працівників сучасних закладів дошкільної освіти.
3. Підготуйте відповідні рекомендації щодо включення проблематики з нормативно-правової бази інноваційної діяльності та організації педагогічних досліджень у зміст підвищення кваліфікації фахівців дошкільної освіти.
4. Охарактеризуйте базові компетентності дошкільного педагога.
5. Проведіть порівняльний аналіз професійної підготовки дошкільних педагогів у країнах Західної Європи та Україні.
6. Запропонуйте використання позитивного досвіду професійної підготовки дошкільних педагогів у країнах Західної Європи у системі професійної підготовки працівників дошкільної освіти України.

Література:

1. Беленька Г. В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу : монографія. К.: Університет, 2011. 320 с.
2. Борисова З. Н. Теорія і практика дошкільної освіти в Україні / заг. ред. Беленька Г.В., Машовець М. А.; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, Пед. ін-т. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 230 с.
3. Гайдай І. В. Термінологічний словник для студентів спеціальностей «Початкова освіта», «Дошкільна освіта». М-во освіти і науки України, Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. Черкаси: Вид. від. ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2015. 191 с.
4. Гуткевич С., Оніщенко І. Світовий освітній простір: тенденції та перспективи розвитку в умовах глобалізації: монографія. К. : НТУУ «КПІ», 2014. 205 с.
5. Кічук Н. Нова вітчизняна школа: актуалізація педагогічних інновацій у підготовці конкурентноздатного фахівця. Актуальні проблеми професійного розвитку фахівців соціономічної сфери в системі неперервної освіти: збірник

наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції. Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2017. С. 50–53.

6. Борисова З.Н. Теоретичні основи проблеми підготовки педагогічних кадрів у галузі дошкільного виховання. Удосконалення професійної підготовки спеціалістів дошкільного профілю / за ред. Л.Артемової, Н. Лисенко. К.: РУМК, 2012. С. 32–42.

7. Гордій Н. Особливості впливу сім'ї та закладу дошкільної освіти на становлення процесу соціалізації дошкільника. Сучасні інноваційні технології у дошкільній освіті: зб. тез за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., м. Умань, 14–15 трав. 2020 р. Умань, 2020.

8. Кен Робінсон, Лу Ароніка. Школа майбутнього. Революція у вашій школі, що назавжди змінить освіту / переклад з англ. Г. Лелів. Львів : Літопис, 2016. 258 с.

Тема 6. Державні освітні програми виховання і навчання дітей у закладах дошкільної освіти України

Питання для обговорення

1. Завдання і зміст державних базових програм розвитку дитини дошкільного віку.
2. Значення Базового компоненту дошкільної освіти України.
3. Зміст виховної роботи з дітьми з урахуванням їхніх вікових та індивідуальних особливостей.
4. Права дитини у сфері дошкільної освіти.

Завдання для самостійної та індивідуальної роботи:

1. Проаналізуйте завдання, структуру і зміст державних базових програм розвитку дітей дошкільного віку.
2. Порівняйте завдання, структуру та зміст чинних програм навчання і виховання дітей дошкільного віку з реалізації освітньої лінії БКДО «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі».
3. Зробіть порівняльну характеристику чинних програм навчання і виховання дітей дошкільного віку «Дитина» та «Українське дошкільля».
4. Проаналізуйте освітні лінії Базового компонента дошкільної освіти та визначте, які ключові компетентності формуються у дитини дошкільного віку в різних видах діяльності за даними освітніми напрямками.
5. Проаналізуйте сучасні розвивальні програми для дітей дошкільного віку та зробіть порівняльну характеристику.
6. Порівняйте завдання, структуру та зміст чинних програм навчання і виховання дітей дошкільного віку з реалізації освітньої лінії БКДО «Гра дитини».

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В.О. Сухомлинського. URL: <http://www.dnpb.gov.ua>
3. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В.О.Огнев'юк ; авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна, О.М. Половіна [та ін.] ; наук. ред. Г.В. Беленька ; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 440 с.
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології [Текст] / І. М. Дичківська / Підручник. 2-е вид. допов. «Академвидав», 2012. 352 с.
5. Калуська Л.В, Отрощенко М.В Інновації в дошкільлі. Програми, технології, проекти, ідеї, досвід: Посібник на допомогу дошкільним працівникам. Мандрівець, 2010. 376 с.
6. Ковшар О. В. Теоретико-методичні засади організації передшкільної освіти: монографія / Олена Вікторівна Ковшар; Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет» МОН України. Кривий Ріг: Вид. Р. А. Козлов, 2015. 270 с.
7. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкільля» / О.І. Білан за заг. ред. О.І. Низковської. Видавництво «Мандрівець», Тернопіль, 2017. 256 с.
8. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / [Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський, О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук]; За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. – К. : Українська академія дитинства, 2017. – 80 с.
9. Стежина: комплексна альтернативна освітня програма для дошкільних навчальних закладів, що працюють за вальдорфською педагогікою / за ред.. А.М. Гончаренко, Н.М. Дятленко. К.: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2014. 220 с.
10. Я у світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років /О.П. Аксьонова, А.М. Аніщук, Л.В. Артемова; наук. кер. О.Л. Кононко. Київ: ТОВ «МЦФЕР Україна», 2019. 488с.

Тема 7. Педагогічні інновації в системі дошкільної освіти

Питання для обговорення

1. Теоретичні основи інноваційної діяльності у закладах дошкільної освіти (ЗДО).
2. Авторські програми як вид інноваційної діяльності.
3. Педагогічні технології в інноваційній діяльності у закладах дошкільної освіти (ЗДО).
4. Теоретичні основи вивчення, узагальнення та впровадження передового педагогічного досвіду.
5. Визначальні чинники інноваційної діяльності вихователя закладу дошкільної освіти (ЗДО).

Завдання для самостійної та індивідуальної роботи:

1. Визначте основні напрями, за якими здійснюється інноваційна діяльність в закладі дошкільної освіти
2. Проаналізуйте проблеми організації інноваційної діяльності у закладах дошкільної освіти (ЗДО).
3. Наведіть приклади практичного досвіду використання інноваційних технологій у закладах дошкільної освіти (ЗДО).
4. Надайте рекомендації щодо організації інноваційної діяльності в закладах дошкільної освіти (ЗДО).
5. Охарактеризуйте інноваційні технології у роботі вихователя.
6. Запропонуйте інноваційні форми роботи з дітьми дошкільного віку.
7. Охарактеризуйте сучасний стан впровадження інноваційних педагогічних технологій у сучасній системі дошкільної освіти України.

Література:

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології [Текст]/ І. М. Дичківська / Підручник. 2-е вид. допов. «Академвидав», 2012. 352 с.
2. Калуська Л.В, Отрощенко М.В Інновації в дошкільлі. Програми, технології, проекти, ідеї, досвід: Посібник на допомогу дошкільним працівникам. Мандрівець, 2010. 376 с.
3. Кічук Н. Нова вітчизняна школа: актуалізація педагогічних інновацій у підготовці конкурентноздатного фахівця. Актуальні проблеми професійного розвитку фахівців соціономічної сфери в системі неперервної освіти: збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції. Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2017. С. 50–53.
4. Козак Л., Швидка І. Якість дошкільної освіти на сучасному етапі. Освітологічний дискурс. 2018. № 3–4. С. 198–208
5. Тенденції та перспективи розвитку дошкільної освіти в Україні. Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки. 2014. № 45. С. 163–168.
6. Низьковська О. Якість дошкільної освіти: сутність, складники, шляхи досягнення. Практика управління дошкільним закладом. № 11, 2016. URL: <https://ezavdnz.mcfr.ua/512888?processDemo=true> .
7. Ознаки якості дошкільної освіти. URL: [https:// vseosvita.ua/news/yakisni-dytsadky-dlia-vsikhkabmin-maie-skhvalyty-kontseptsiu-rozvytkudoshkilnoi-osvity-19076.html](https://vseosvita.ua/news/yakisni-dytsadky-dlia-vsikhkabmin-maie-skhvalyty-kontseptsiu-rozvytkudoshkilnoi-osvity-19076.html). 19.Беленька Г.В. Європейські вектори нової стратегії підготовки дошкільних педагогів. Молодий вчений. 2017. № 10.2 (50.2). С. 1–4.
8. Фроленкова Н.О. Якість дошкільної освіти в Україні: феномен поняття. Молодий вчений. 2015. № 2 (17). С. 116–118.

Тема 8. Характеристика сучасних закладів дошкільної освіти країн Європи

Питання для обговорення

1. Сучасні заклади дошкільної освіти в Франції.
2. Тенденції формування дошкільного освітнього простору Великобританії.
3. Характеристика дошкільної освіти в Німеччині.
4. Сучасні заклади дошкільної освіти в країнах Скандинавії (Швеція, Фінляндія, Норвегія). Тенденції формування дошкільного освітнього простору країн Прибалтики (Латвія, Литва, Естонія).
5. Характеристика дошкільної освіти в країнах-сусідах України (Польща, Румунія, Угорщина, Словаччина та ін.).

Завдання для самостійної та індивідуальної роботи:

1. Зробіть порівняльну характеристику систем дошкільної освіти Західної та Східної Європи за обраними критеріями у формі таблиці (7-10 критеріїв).
2. На конкретному прикладі країни Європи вкажіть основні тенденції формування дошкільного освітнього простору.
3. Визначте фактори, що найбільше впливають на формування систем дошкільної освіти в Іспанії, Італії, Греції.
4. Охарактеризуйте особливості дошкільної освіти у Фінляндії.
5. Запропонуйте використання позитивного досвіду роботи сучасних закладів дошкільної освіти Великобританії в Україні.
6. Проаналізуйте основні тенденції формування дошкільного освітнього простору країн Прибалтики (Латвія, Литва, Естонія).

Література:

1. Гуткевич С., Оніщенко І. Світовий освітній простір: тенденції та перспективи розвитку в умовах глобалізації: монографія. К. : НТУУ «КПІ», 2014. 205 с.
- Козак Л.В. Сучасна дошкільна освіта: європейський досвід розвитку. Освітологічний дискурс, 2017, № 3-4 . С. 235-251. ISSN: 2312-5829.
2. Власенко О. М. Особистісно орієнтована спрямованість національних освітніх систем. Тенденції модернізації національних освітніх систем : збірник наукових праць / за ред. О.С.Березюк, О. М. Власенко. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 158 с.
3. Іванова В. В. Моделі організації сучасної дошкільної освіти у системі неперервної освіти у країнах Європейського Союзу. Актуальні проблеми реформування дошкільної та початкової освіти України у контексті євроінтеграційних процесів : зб. тез виступів учасників II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 10 груд. 2019 р.) / ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука». Рівне : МЕРУ, 2019. С. 36-39.
4. Дошкільна освіта у світі. Німеччина. URL: <http://pedpresa.ua/115677-doshkilna-osvita-u-sviti-nimechchyna.html>
5. Мельник Н. Становлення системи дошкільної освіти у Франції. Молодий вчений. № 10.2 жовт., 2017. С. 47–49.

6. Міністерство освіти і науки України. Офіційний сайт. URL : <http://www.mon.gov.ua/>

7. Парамонова Л.А., Протасова Є.Ю. Дошкільна і початкова освіта за кордоном. Історія та сучасність. М., Академія, 2008. 240 с.

8. Сулима О. В. Професійна підготовка вихователів дошкільних закладів у системі вищої освіти Федеративної Республіки Німеччини {Рукопис}: дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Сулима Оксана Вікторівна. Київ, 2015. 316 с.

8. Тенденції розвитку шкільної освіти в країнах ЄС, США та Китаї : монографія / О.І. Локшина, О.З.Глушко, А.П. Джурило, С.М. Кравченко, Н.В. Нікольська, М.М. Тименко, О.М. Шпарик ; за заг. ред. О.І. Локшиної. [Електронне видання]. – Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 350 с.

Тема 9. Особливості функціонування сучасних закладів дошкільної освіти провідних зарубіжних країн

Питання для обговорення

1. Тенденції формування дошкільного освітнього простору США.
2. Сучасні заклади дошкільної освіти в Канаді.
3. Характеристика системи дошкільної освіти Японії.
4. Сучасні заклади дошкільної освіти в Китаї.

Завдання для самостійної та індивідуальної роботи:

1. На прикладі конкретного штату США наведіть основні тенденції розвитку закладів дошкільної освіти.
2. Визначте фактори, що найбільше впливають на формування систем дошкільної освіти у провідних країнах світу.
3. Дайте оцінку закладів дошкільної освіти в Японії за такими критеріями:
  - а) наявність інноваційних засобів навчання у системі дошкільної освіти;
  - б) можливість використання досвіду міжнародної співпраці у сфері дошкільної освіти;
  - в) наявність позитивного досвіду діяльності закладів дошкільної освіти.
4. Охарактеризуйте дошкільну освіту в Китаї.
5. Проаналізуйте сучасні заклади дошкільної освіти в Канаді.
6. Проведіть порівняльний аналіз закладів дошкільної освіти в США та Японії.
7. Охарактеризуйте дошкільні освітні програми США.

Література:

1. Андрєєв В. Н. Система освіти в Японії. Мін .: Національний ін-т освіти, 2008. №2. с.1318
2. Гуткевич С., Оніщенко І. Світовий освітній простір: тенденції та перспективи розвитку в умовах глобалізації: монографія. К. : НТУУ «КПІ», 2014. 205 с.
3. Парамонова Л.А., Протасова Є.Ю. Дошкільна і початкова освіта за кордоном. Історія та сучасність. М., Академія, 2008. 240 с.

4. Тенденції розвитку шкільної освіти в країнах ЄС, США та Китаї : монографія / О.І. Локшина, О.З. Глушко, А.П. Джурило, С.М. Кравченко, Н.В. Нікольська, М.М. Тименко, О.М. Шпарик; за заг. ред. О.І. Локшиної. [Електронне видання]. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 350 с.

Тема 10. Міжнародна співпраця у галузі дошкільної освіти

Питання для обговорення

1. Міжнародна співпраця в системі сучасних закладів дошкільної освіти.
2. Сучасні дошкільні заклади та міжнародні організації.
3. Дитячий фонд ООН ЮНІСЕФ.
4. Міжнародна організація ЮНЕСКО.
5. Характеристика Міжнародної конвенції про права дитини.

Завдання для самостійної та індивідуальної роботи:

1. Визначте сучасні тенденції міжнародної співпраці у галузі дошкільної освіти.
2. Проаналізуйте основні напрями діяльності міжнародної організації ЮНЕСКО, Дитячого фонду ООН – ЮНІСЕФ.
3. Визначте основні положення Міжнародної конвенції про права дитини та їх взаємозв'язок із Законами України «Про освіту» та «Про дошкільну освіту».
4. Проаналізуйте міжнародний досвід упровадження різних форм дошкільної освіти.
5. Визначте фактори, що найбільше впливають на формування систем дошкільної освіти у провідних країнах світу.

Література:

1. Гуткевич С., Оніщенко І. Світовий освітній простір: тенденції та перспективи розвитку в умовах глобалізації: монографія. К. : НТУУ «КПІ», 2014. 205 с.
2. Міжнародна конвенція про права дитини URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
3. Парамонова Л.А., Протасова Є.Ю. Дошкільна і початкова освіта за кордоном. Історія та сучасність. М., Академія, 2008. 240 с.
4. Тенденції розвитку шкільної освіти в країнах ЄС, США та Китаї : монографія / О.І. Локшина, О.З. Глушко, А.П. Джурило, С.М. Кравченко, Н.В. Нікольська, М.М. Тименко, О.М. Шпарик ; за заг. ред. О.І. Локшиної. [Електронне видання]. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 350 с.

Тема 11. Основні тенденції розвитку систем дошкільної освіти у педагогічній практиці

Питання для обговорення

1. Проектування інноваційних педагогічних систем.

2. Досвід проєктування інноваційної педагогічної системи у сучасних закладах дошкільної освіти.

3. Представлення проєктів інноваційних педагогічних систем у практичній діяльності педагогів дошкільних закладів.

Завдання для самостійної та індивідуальної роботи:

1. Визначте сутність та ознаки інноваційних педагогічних технологій як об'єкта проєктування.

2. Проаналізуйте питання проєктування педагогічних систем, процесів і технологій в науковій літературі.

3. Запропонуйте алгоритм трансформації педагогічної системи в педагогічну технологію.

4. Проведіть аналіз проєктувальної діяльності крізь призму її продуктивності в педагогічній практиці.

5. Доведіть, що проєктувальна діяльність належить до розряду інноваційних педагогічних технологій.

6. Наведіть приклади практичного досвіду використання інноваційних технологій у закладах дошкільної освіти (ЗДО).

Література:

1. Біла О.О. Проєктна діяльність майбутніх фахівців соціономічної сфери як ресурс їх духовного збагачення у поліетнічному освітньому середовищі. Нові технології навчання : наук.-метод. зб. Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОН молодьспорту України, Академія міжнародного співробітництва по креативній педагогіці: у 2-х ч. К., 2012. Вип. 73. Ч. I. С. 28–533.

2. Борисова З.Н. Теоретичні основи проблеми підготовки педагогічних кадрів у галузі дошкільного виховання. Удосконалення професійної підготовки спеціалістів дошкільного профілю / за ред. Л.Артемової, Н. Лисенко. К.: РУМК, 2012. С. 32–42.

3. Власенко О.М. Особистісно орієнтована спрямованість національних освітніх систем. Тенденції модернізації національних освітніх систем : збірник наукових праць / за ред. О.С.Березюк, О. М. Власенко. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 158 с.

4. Іванова В.В. Моделі організації сучасної дошкільної освіти у системі неперервної освіти у країнах Європейського Союзу. Актуальні проблеми реформування дошкільної та початкової освіти України у контексті євроінтеграційних процесів : зб. тез виступів учасників II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 10 груд. 2019 р.) / ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука». Рівне : МЕРУ, 2019. С. 36–39.

5. Кен Робінсон, Лу Ароніка. Школа майбутнього. Революція у вашій школі, що назавжди змінить освіту / переклад з англ. Г. Лелів. Львів : Літопис, 2016. 258 с.

Для засвоєння матеріалу курсу «Сучасні заклади дошкільної освіти в Україні і за рубежом» значну увагу приділено самостійній роботі здобувачів вищої освіти. Зокрема, до форм самостійної роботи віднесено:

- опрацювання здобувачами вищої освіти обов'язкових та додаткових навчальних, наукових і навчально-методичних джерел з дисципліни «Сучасні заклади дошкільної освіти в Україні і за рубежом»;
- вивчення теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу та підготовка конспектів окремих питань для поглибленого самостійного вивчення навчальної дисципліни «Сучасні заклади дошкільної освіти в Україні і за рубежом»;
- написання рефератів (перелік наведено далі);
- опрацювання нормативно-правових документів, що відображають процес розвитку сучасних закладів дошкільної освіти в Україні і за рубежом;
- робота з картами щодо розташування сучасних закладів дошкільної освіти в Україні та інших державах світу;
- самостійне опрацювання окремих питань з навчальної дисципліни «Сучасні заклади дошкільної освіти в Україні і за рубежом»;
- підготовка до практичних занять з навчальної дисципліни «Сучасні заклади дошкільної освіти в Україні і за рубежом»;
- підготовка до проміжного та підсумкового контролів знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни «Сучасні заклади дошкільної освіти в Україні і за рубежом» та ін.

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Законодавчо-нормативне регулювання дошкільної освіти в Україні.
2. Дошкільна освіта: основні елементи та їх характеристика.
3. Типи закладів дошкільної освіти та їх основні ознаки.
4. Основні напрямки роботи в закладах дошкільної освіти.
5. Тенденції та особливості розвитку дошкільної освіти в Японії.
6. Тенденції та особливості розвитку дошкільної освіти в Греції.
7. Тенденції та особливості розвитку дошкільної освіти в Франції.
8. Тенденції та особливості розвитку дошкільної освіти у Великій Британії.
9. Дитячі будинки: статус і завдання, особливості діяльності.
10. Особливості дошкільної освіти в Україні.
11. Тенденції та особливості розвитку дошкільної освіти в США.
12. Дослідження проблем та перспектив розвитку дошкільної освіти в Канаді.
13. Тенденції та особливості розвитку дошкільної освіти в Італії.
14. Дошкільна освіта України: аналіз показників формування та аспекти управління.
15. Тенденції та особливості розвитку дошкільної освіти в Іспанії.
16. Дитячі садки: статус і завдання, особливості діяльності.
17. Тенденції та особливості розвитку дошкільної освіти в Німеччині.
18. Тенденції та особливості розвитку дошкільної освіти в Чехії.
19. Тенденції та особливості розвитку дошкільної освіти в Словаччині.

20. Центри розвитку дитини: статус і завдання, особливості діяльності.
21. Тенденції та особливості розвитку дошкільної освіти в Угорщині.
22. Тенденції та особливості розвитку дошкільної освіти в Польщі.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Аніщук А. М. Актуальні проблеми дошкільної освіти: навч. посіб. для студентів вищих педагогічних навчальних закладів спеціальності 8.01010101 "Дошкільна освіта" / А.М. Аніщук. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2015. 152 с.
2. Беленька Г. В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу : монографія. К.: Університет, 2011. 320 с.
3. Борисова З. Н. Теорія і практика дошкільної освіти в Україні / заг. ред. Беленька Г.В., Машовець М. А.; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, Пед. ін-т. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 230 с.
4. Гайдай І. В. Термінологічний словник для студентів спеціальностей «Початкова освіта», «Дошкільна освіта». М-во освіти і науки України, Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. Черкаси: Вид. від. ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2015. 191 с.
5. Гуткевич С., Оніщенко І. Світовий освітній простір: тенденції та перспективи розвитку в умовах глобалізації: монографія. К. : НТУУ «КПІ», 2014. 205 с.
6. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В.О.Огнев'юк ; авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна, О.М. Половіна [та ін.] ; наук. ред. Г.В. Беленька ; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 440 с.
7. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології [Текст] / І. М. Дичківська / Підручник. 2-е вид. допов. «Академвидав», 2012. 352 с.
8. Дошкільна освіта у світі. Німеччина. URL : <http://pedpresa.ua/115677-doshkilna-osvita-u-sviti-nimechchyna.html>
9. Ковшар О. В. Теоретико-методичні засади організації передшкільної освіти: монографія / Олена Вікторівна Ковшар; Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет» МОН України. Кривий Ріг: Вид. Р. А. Козлов, 2015. 270 с.
10. Козак Л. Сучасна дошкільна освіта: європейський досвід розвитку. Освітологічний дискурс. 2017. № 3-4. С. 235–251.
11. Лацихіна В.П. Розвиток системи підготовки педагогічних кадрів у Франції (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.01. Київ, 2009. 198 с.
12. Парамонова Л.А., Протасова Є.Ю. Дошкільна і початкова освіта за кордоном. Історія та сучасність. М., Академія, 2008. 240 с.
13. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. 3-є видання, виправлене. Київ, 2015, 448 с.

14. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О.І. Білан за заг. ред. О.І. Низковської. Видавництво «Мандрівець», Тернопіль, 2017. 256 с.

15. Сулима О. В. Професійна підготовка вихователів дошкільних закладів у системі вищої освіти Федеративної Республіки Німеччини {Рукопис}: дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Сулима Оксана Вікторівна. Київ, 2015. 316 с.

16. Тенденції розвитку шкільної освіти в країнах ЄС, США та Китаї : монографія / О.І. Локшина, О.З.Глушко, А.П. Джурило, С.М. Кравченко, Н.В. Нікольська, М.М. Тименко, О.М. Шпарик ; за заг. ред. О.І. Локшиної. [Електронне видання]. – Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 350 с.

Допоміжна література:

17. Актуальні проблеми реформування дошкільної та початкової освіти України у контексті євроінтеграційних процесів : зб. тез виступів учасн. II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 10 груд. 2019 р.) / ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука». Рівне : МЕНГУ, 2019. 334 с.

18. Біла О. О. Проектна діяльність майбутніх фахівців соціальної сфери як ресурс їх духовного збагачення у поліетнічному освітньому середовищі. Нові технології навчання : наук.-метод. зб. Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОН молодьспорту України, Академія міжнародного співробітництва по креативній педагогіці: у 2-х ч. К., 2012. Вип. 73. Ч. I. С. 28–533.

19. Борисова З.Н. Теоретичні основи проблеми підготовки педагогічних кадрів у галузі дошкільного виховання. Удосконалення професійної підготовки спеціалістів дошкільного профілю / за ред. Л.Артемової, Н. Лисенко. К.: РУМК, 2012. С. 32–42.

20. Власенко О. М. Особистісно орієнтована спрямованість національних освітніх систем. Тенденції модернізації національних освітніх систем : збірник наукових праць / за ред. О.С.Березюк, О. М. Власенко. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 158 с.

21. Гордій Н. Особливості впливу сім'ї та закладу дошкільної освіти на становлення процесу соціалізації дошкільника. Сучасні інноваційні технології у дошкільній освіті: зб. тез за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., м. Умань, 14–15 трав. 2020 р. Умань, 2020.

22. Іванова В. В. Моделі організації сучасної дошкільної освіти у системі неперервної освіти у країнах Європейського Союзу. Актуальні проблеми реформування дошкільної та початкової освіти України у контексті євроінтеграційних процесів : зб. тез виступів учасників II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 10 груд. 2019 р.) / ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука». Рівне : МЕНГУ, 2019. С. 36-39.

23. Кен Робінсон, Лу Ароніка. Школа майбутнього. Революція у вашій школі, що назавжди змінить освіту / переклад з англ. Г. Лелів. Львів : Літопис, 2016. 258 с.

24. Карасьова К.В., Піроженко Т.О. Ігровий простір дитини. Київ : Шк. світ, 2011. 128 с. (Бібліотека «Шкільного світу»).

25. Комплексне дослідження стану системи дошкільної освіти України. Аналітичний звіт за результатами дослідження / Горський А.Є., Буданова О.Б., Барматова І.В., Овчар О.В. К., 2013: 115 с.

26. Мельник Н. Становлення системи дошкільної освіти у Франції. Молодий вчений. № 10.2 (50.2) жовт., 2017. С. 47–49.

27. Методичні рекомендації до Програми виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина». 3-є вид., доопр. та доп. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. 400 с.

28. Салига Н. Історія дошкільної педагогіки : навчально-методичний посібник до курсу: 2-ге вид., виправл., доп. Івано-Франківськ, 2016.

29. Стежина: комплексна альтернативна освітня програма для дошкільних навчальних закладів, що працюють за вальдорфською педагогікою / за ред.. А.М. Гончаренко, Н.М. Дятленко. К.: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2014. 220 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

30. Базовий компонент дошкільної освіти України. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

31. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В.О. Сухомлинського. URL: <http://www.dnpg.gov.ua>

32. Закон України «Про Освіту» №2145-IV від 05.09.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

33. Закон України «Про дошкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>

34. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. : із змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

35. Концепція розвитку неперервної педагогічної освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 14.08.2013 р. № 1176. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/36816/

36. Міністерство освіти і науки України. Офіційний сайт. URL: <http://www.mon.gov.ua/>

37. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>